

Loreta Asanavičiūtė

1991 metų liudijimai apie Loretą Asanavičiūtę:

„Lūpose sustingo paskutiniai Loretos Asanavičiūtės žodžiai:

– Daktare, ar aš dar gyvensiu?

Į šį dvidešimt trejų metų merginos klausimą atsakyti buvo labai sunku. Tanko pervažiuotas Loretos likimas buvo nulemtas... Jos širdis ligoninėje teplakė vos keletą valandų.

Bet paguoskime motiną Stasę Asanavičienę, seserį Renatą, brolių Bronių ir jo šeimą: Loreta, kaip ir tie dvylika vyrų, kritusių kruvinąją naktį ginant Lietuvos nepriklausomybę, gyvens. Kol bus gyvas bent vienas lietuvis, kol tekės Nemunas ir jo pakrantėmis skardės daina.

Dainas primenu neatsitiktinai. Jos, motinos perteiktos dukrai nuo kūdikystės, skambėjo Loretos lūpose iki pat tragiškos gyvenimo valandos. Loreta Asanavičiūtė – trapi, užsisklendusi savyje, kukli ir drovi mergaitė nebuvo klasės lyderė mokykloje. Nemėgo trankios muzikos. Liaudies melodijos ją kvietė šviesiam susimąstymui. Ji dainavo profsajungos rūmų folkloriniame ansamblyje, savo darbovietėje.

Laisvesnį vakarą Loreta su vyresniąja seserimi Renata, „Eglės“ choro dalyve, lenktyniavo tarpusavyje, kuri geriau padainuos, pagros akordeonu ar pianinu. Baigusi vidurinę mokyklą, norėdama padėti motinai kasininkei, kuri taip nelengvai viena augino tris vaikus, Loreta pradėjo dirbti „Dovanos“ susivienijime. Kartu mokėsi finansų ir kredito technikumė. Jos darbas „Dovanoje“ – tai dailūs megztukai, kuriuos ne vienas iš mūsų ir šiandien dėvime.

Stasė Asanavičienę dukros žūties labai sukrėsta. Jai sunku kalbėti. Prie Loretos rankomis numegzta staltiese uždengto staliuko šnekučiuojamės su Renata:

– Kai tik prasidėjo atgimimas, nepraleisdavome nė vieno renginio. Ėjome visos kartu. Ir abi naktis į sausio 12-ąją ir 13-ąją budėjome prie televizijos bokšto. Drauge su Loreta dainavau, šokau jaunimo būry. Paskui mama ir aš sugrįžome į namus sušilti. Sesutė liko su draugėmis. Išgirdusios pabūklų trenksmą, rengėmės vėl bėgti prie bokšto. Čia suskambo telefonas. Vyriškis pranešė, jog Loreta sužeista, ligoninėje. Kai ją pamatėme, buvo amžinai nutilusi.

– Turbūt sesutė buvo labai drąši?

– Nežinau, – susimąsto Renata. – Dažnai greit susijaudindavo, pravirkdavo. Kai gulėjau ligoninėje, neatsitraukdavo nuo manęs... Neseniai rytą papasakojo sapnavusi tamsų debesį ir juodą būtybę, besikėsinančią ją sugauti. Kas galėjo patikėti ta kraupia nuojauta?

Tautos dainoj minėsime Tave, Loreta... “

Virginijus Druskis

1991 metų liudijimai apie Virginijų Druskį

„Nieko man neatsitiks“... – tokiais žodžiais nerimaujančią žmoną paguodė Virginijus Druskis, sausio 13-osios naktį išbėgdamas iš namų televizijos bokšto link. Ir dar pridūrė: „Jeigu visi bijosim, Lietuva niekada nebus laisva“. Asta vyro nesusilaukė nei tą naktį, nei rytą. Ieškojo pirmiausia ligoninėse – gal sužeistas? Rado pavakary – nušautas. Pataikyta į krūtinę, į plaučius. Liudytojai sakė, kad Virginijus Druskis buvo pirmoji auka. Nors dabar neįmanoma toj košmariškoj naktį atsekti visas smulkmenas.

– Virgis taip skubėjo gyventi, taip visko norėjo. Jam viskas buvo įdomu, – pasakoja žmona, praėjus savaitei po lemtingosios nakties. Nuo jų vestuvių nepraėjo nė metai...

– Niekaip negaliu patikėti, kad jo jau nebėra. Vienintelį turėjau, – atsidūsta priblokšta motina Milda Druskienė.

Vestuvių nuotraukos. Viskas buvo dar taip neseniai. Prieš akis – jaunas, gražus vaikinai. Pro akinius žvelgia guvios akys.

– Labai daug skaitė, todėl ir akis sugadino, – sako Asta.

– Šeštadienį pas mus buvo daug draugų. Kaip niekada. Ėjo ir ėjo, lyg nujausdami, – liūdnai pasakoja Asta. – Vėlai vakare žiūrėjome televizorių, klausėmės žinių. Virgis niekada nepraleisdavo „Vakaro žinių“ ir centrinės televizijos TSN. Sakė, šiąnakt niekur neisias – praėjusią naktį budėjom Nepriklausomybės aikštėje. Tačiau kai išgirdome kvietimą skubėti prie bokšto – artėja tankai – šoko rengtis. Dar bandžiau sulaikyti. Buvo labai neramu... Visą naktį nemiegojau – laukiau. Išgirstu durų trinktelėjimą – pašoku, gal jau jis...

Nesudėtinga Virginijaus biografija, panaši į jo bendraamžių. Gimė 1969 metų vasario 1 dieną Ukmergėje. Dar su visai mažu sūneliu tėvai atsikėlė į Vilnių. Mokėsi 40-ojoje vidurinėje mokykloje, baigęs 8 klases, įstojo į elektromechanikos technikumą. Mokėsi gerai.

Labai mėgo krapštytis su kompiuterine technika. Pats pasidarė kompiuterį. Vos įstojęs į Kauno technologijos universitetą, buvo paimtas armijon. Grįžo kaip tik tą dieną, kai visa Lietuva stovėjo Baltijos kely... Jis laukė, kada Lietuva sukurs savo nepriklausomą kariuomenę: ketino eiti savanoriu.

– Jis niekad nieko nebijojo, tiesiog lindo į pavojus. Prieš išeidamas į armiją daug treniravosi, susipažino su Rytų kovos metodais. Mokėjo save apginti. Sakė, nesiduosias žeminamas, – pasakoja motina ir sudreba balsas. – Bet ar beginklis apsigins, kai į tave atstatyti automatų vamzdžiai?

Kaimynas sakė matęs, kaip Virgis bėgo tankų link. Kaip visada – visur pirmas...

– Ir draugai jį mylėjo, – priduria Asta. – Virgis mokėjo džiaugtis gyvenimu. Vis ištrūkdavo iš namų, vis ten, kur vyksta kažkas svarbaus.

Visi paguodos žodžiai atrodo tušti, matant gedulo rūbais apsirengusių moterų sielvartą. Sunku kalbėti, kas antrą žodį pertraukia gilūs atodūšiai.

Prisiminimų nuotrupos... Ir klausimas motinos akyse: "Už ką? Kaip galima be perspėjimo šaudyti į beginklius?"

Iš: Lietuva, 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai. Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 43.

Darius Gerbutavičius

1991 metų liudijimai apie Darių Gerbutavičių:

„Kai nuo televizijos bokšto pusės pasigirdo šūviai, užavusi minia pakriko tvoros link. Pasak mačusių, keturi berniukai bėgo nuo šūvių paskutiniai. Darius Gerbutavičius krito pirmas: kulkos pataikė į kojas. Jau prie tvoros, dar įsikibęs rankomis, bandė perlipti – peršovė rankas. Penktoji kulka į nugarą buvo paskutinė.

Darius gimęs 1973-ųjų liepos 14 dieną, ir šiemet jis būtų sulaukęs tik aštuoniolikos. Gyveno gyvenimą paprastą, kaip ir daugelis jo bendraamžių. Dar globiamas rūpestingo tėvų žvilgsnio. Prisirišęs prie namų, mėgo leisti vakarus jam skirtame kambario kamputyje: čia jo magnetofonas, keletas knygų. Ramios ir nerūpestingos vaikystės dienos.

Kai baigė 43-ojoje mokykloje aštuonias klases prisirinkęs trejetų, visi namiškiai nutarė – tegul bus stalius. Ir Darius įstojo į Vilniaus 13-ąją statybininkų mokyklą. Mama tyliai džiaugėsi – su šia specialybe tikrai neprapuls.

Dabar jo bendramoksliams – gamybinė praktika, berniukai išsiskirstę po statybų aikštes. Mokykloje suradau grupės auklėtoją Genę Jurkūnienę.

– Buvo doras ir ramus, iš tų, kurie nekrinta į akis, nemėgsta išsiskirti ar išsišokti. Jo žūtis labai sukrėtė mano mokinius: mačiau, kaip ašarų pilnom akim visi stengėsi nors smulkia paslauga prisidėti palydinti draugą į paskutinę kelionę.

Miršta žmogus – krinta žvaigždė. Kaip sunku begalinio sielvarto prislėgtai motinai... Mintyse vienas kitą gena pergyventos nakties vaizdai. Ji bergždžiai bando išsiaiškinti bent sau – kaip, už ką?

– Šiandien, stovėdama prie bokšto, galvojau – likimas. Juk minios žmonių stovėjo vienas prie kito... Likimas pasirinko mūsų vaiką, mano vienatinį sūnų. Gimė sunkiai, baimėj didžiausioj auginom. Kaip reikės gyventi toliau?

Tą vakarą tėvai išlydėjo Darių pro duris šiltai aprengtą. Sakėsi eisiąs su draugais budėti prie parlamento. Išgirdusi pirmuosius šūvius, negeros nuojautos persmelkta mama puolė prie telefono, iki ryto skambino Dariaus draugams. Buvo kartu, sakė draugai, bet pradėjus šaudyti, visi išbėgiojo. Nieko nematė, nieko nežino.

Turbūt ne vienas ir matė, ir žinojo, bet sukrėsti nedrįso pasakyti teisybės, naiviai tikėdamiesi atitolinti baisią žinią.

Gerbutavičiai surado sūnų. O radę pašarvojo šv. Teresės bažnyčioje.

– Viena paguoda – kad gulės savoj žemėj, ne afganistanuose.

Skaudi paguoda nebeišmanančiai kuo pasiguosti motinai. Tebus paguoda jai visų Lietuvos motinų ašaros – jos apverkė Darių kaip savo vienatinį sūnų.“

Rolandas Jankauskas

1991 metų liudijimai apie Rolandą Jankauską:

„Rolandas Jankauskas su jaunesniu broliu Mariumi ir draugais atėjo prie televizijos bokšto dar prieš baisiųjų įvykių pradžią. Nė vienas nenujautė, net panaši mintis nekilo, kad po pusvalandžio, valandos žmonės čia bus traiškomi tankais, šaudomi.

– Šiurpi naktis, – dar ir dabar prisiminęs krūpčioja Rolando brolis. Net namuose nesijaučia saugus – langai ir durys atrodo netvirtai.

Marių sukrėtė brolio mirtis. Dar taip neseniai laukė jo sugrįžtant iš armijos – stipresnio, vyresnio – kaip atramos...

Pasipylus šūviams, kilus sumaiščiai, broliai pametė vienas kitą iš akių. Marius puolė gelbėti apsvaigintos sprogimų savo draugės... Parėjęs namo Rolando nerado. Tėvus nuramino – lyg matęs, kaip jis iš besiblaškančios minios nešęs išsigandusią mergaitę...

Sekmadienį tie, kurie galėjo matyti Kauno televizijos transliaciją, ekranuose išvydo neatpažįstamai sužalotą veidą.

Rolando artimieji, dar nieko nenujausdami, laukė visą dieną. Jų televizorius Kauno stoties nerodė. Motinos akis, matyt, nebūtų suklydusi, kad ir kaip pasikeitęs sūnus. Vakare pradėjo ieškoti. [Vėliau, iš liudytojo parodymų paaiškėjo, kad Rolandas Jankauskas kartu su nepažįstama mergina, 1991 m. sausio 13-osios naktį kariškiams puolant Televizijos bokštą, bėgo tarp tankų, kai juos pargriovė tanko šūvio sukelta oro banga. Merginą patraukė į šalį, o Rolandas Jankauskas kuriam laikui liko gulėti, pervąžiuotas tanko...]

Jankauskas Rolandas gimė 1969 metų sausio 2 dieną Vilniuje. Mokėsi 34-ojoje vidurinėje mokykloje. Baigęs 8 klases, įstojo į Vilniaus elektromechanikos technikumą. 1987 metais jau – KPI studentas. Tais pačiais metais paimtas į armiją. Tarnavo jūrų laivyne Vladivostoke trejus metus. 1990 metų lapkričio mėnesį grįžo namo. 1991 metų sausio 13 dieną užmuštas sovietų desantininkų“, – rankose laikau tėvo surašytą trumpą sūnaus biografiją.

– Buvo švelnaus būdo, guvaus proto, – sako tėvas.

Rolando tėvas – Bronislovas Jankauskas, kilęs iš Gruzdžių. Baigęs Vilniaus konservatorijoje chorvedybą. Motina Galina – rusė iš Altajaus krašto. Į Lietuvą atvažiavo atlikti praktikos. Taip ir liko. Augino du sūnus.

Rolandas buvo linkęs prie techninių mokslų, kaip ir jaunesnysis brolis. Mokykloje mokėsi prastokai, nors vėliau technikume puikiai. Dalyvaudavo matematikos olimpiadose. Po aukštaūgio, stambaus vaikino, buvusio sportininko, ieties metiko, išore slėpėsi jautri prigimtis.

Kai Lietuvoje prasidėjo atgimimas, Rolandas buvo toli – tarnavo armijoje. Rašė, jog sekasi gerai, tegul namiškiai nesirūpina. Ne kartą girdėję apie kankinimus ir mušimus armijoje, tėvai nerimavo – gal

nesako teisybės? Parvažiavęs atostogų, Rolandas tikino – jog niekas nemuša. Gal dėl to, kad pavojinga užkabinti stiprų, tvirtą vaikiną.“

Iš: Lietuva, 1991 01 13 : dokumentai, liudijimai, atgarsiai, Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 47.

Rimantas Juknevičius

1991 metų liudijimai apie Rimantą Juknevičių:

„Ak, tas Rimanto Juknevičiaus charakteris: žūtbūt apginti silpnesnijj, skriaudžiamąjį, sutramdyti akiplėšą, chuliganą. Taip ir girdi jo žodžius: „Kas kitas, jei ne aš?“

Žuvusiojo vaikiną draugai pasakojo, jog prie televizijos bokšto Rimas buvo gerai nusiteikęs. Visi šoko, dainavo, sužvarbę vaišinosi vilniečių atnešta kava, sumuštiniais.

Iš tamsos pradėję plūsti užpuolikai į minią ėmė mėtyti sprogmenis. Rimas draugus drąsino: nesitraukim nė žingsnio. Nuo pabūklų trenksmo aplinkiniai parkrito. Jis liko stovėti lyg ažuolas. Paskui nuo pasalūnės kulkos palūžo. Šalia buvęs marijampolietis studentas Vytautas Juozapavičius puolė Rimą nešti ir pajuto, kaip per rankas srūva kraujas. Draugai nuvežė jį į Santariškių klinikinę ligoninę. Deja...

Vanda Juknevičienė – penktosios Marijampolės vidurinės mokyklos fizinio lavinimo mokytoja. Aukšta, sportiška, užjaučianti kiekvieną, kam reikia dėmesio, paramos. Ją myli vaikai. Vyras Rimantas Juknevičius – gamybinio mokymo kombinato direktorius, rengia kvalifikuotus darbininkus kaimui.

– Mūsų šeimoj visa Lietuva: Vanda – žemaitė, aš – aukštaitis, vaikai – suvalkiečiai. Užauginame tris sūnus. Vyriausias, Henrikas, baigė Vilniaus VISI, dirba rajono statybos organizacijoje, renčia solidžius pastatus. Rimas mokėsi Kauno technologijos universiteto radioelektronikos fakulteto IV kurse. Jauniausias Tomukas – septintokas. Visi broliai geri sportininkai. Rimas buvo krepšininkas.

Tėvai savo atžalas taip ir ugdo: tegu būna tvirti fiziškai, stiprūs dvasia. Juk tą siaubingą naktį sūnus Henrikas irgi išskubėjo iš namų į Marijampolės J. Basanavičiaus aikštę, prie miesto savivaldybės. Kas žino: gal ir čia reikės pagalbos.

– Nepagalvokit, kad mūsų šeima kuo išsiskiria. Esam kaip visi. Gyvename kukliai. Nesiekiam nei turtų, nei šlovės. Geras vaikas – ir laimė, ir paguoda, – girdžiu švelnų mokytojos Vandos balsą.

Tėvas priduria:

– Sūnų nelepinam. Rimas ir Henrikas vasaromis plušėjo sode, nešiojo statyboms plytas, dirbo bet kokius pagalbinius darbus.

Rimas šių metų rugpjūčio 9 dieną būtų šventęs 25-ąją jaunystės vasarą. Baigęs Marijampolės 6-ąją vidurinę, vaikiną stojo į Kauno technikos mokyklą. Mat iš jos neimdavo į armiją. Bet tais metais kaip tik visus „sušlavė“. Betarnaujantį kariuomenėje, vyresni kareiviai – chuliganai – bandė Rimą pažeminti, išnaudoti, bet jis sugebėjo save apginti. Grįžęs įstojo į Kauno technologijos universitetą.

– Man nuojauta seniai sakė, kad Lietuva be aukų neapsieis, – tėvo balse ir skausmas, ir laisvės kainos suvokimas.

Jam pritaria vyriausiasis sūnus Henrikas: brolio poelgį dabar visi pakartotume nesvyruodami.“

Alvydas Kanapinskas

1991 metų liudijimai apie Alvydą Kanapinską:

„Sausio tryliktosios rytą kėdainiškių Kanapinskių bute sustojo laikrodis. Tą minutę Taikos gatvėn atėjo baisi žinia.

– Penktadienį mes su mama vakare žiūrėjome per televiziją rodomus šmaikščius plakatus ir juokėmės. Aš, tarsi nujausdama, pasakiau: kad tik nereikėtų verkti. O sekmadienio rytą išgirdau verkiant mamą. Pažiūrėjau į laikrodį, jis nėjo, o rodyklės rodė šeštą valandą, – pasakoja devintokė Kristina Kanapinskaitė.

– Pradžioje nepatikėjau kaimynais, kurie pasakė, kad vyras žuvęs. Gal tik sužeistas? Bet radijas ir televizija patvirtino baisų faktą, – įsiterpė Regina Kanapinskienė.

– Alvydas šeštadienį rytą parėjo iš naktinės pamainos biochemijos gamykloje. O vakare susiruošė į Vilnių. Mėginau drausti: tegul pailsi žmogus. O jis: „Net keli autobusai iš Kėdainių išvažiuoja. Kaip pasiliksi? Nebijok, nieko neatsitiks, mes tik budėsime“. Jis visada taip, kai kas prašo ar paragina. Buvo visuomeninis spaudos platintojas, donoras. Daugybę kartų kraujo davęs kitiems. O tą vakarą, išgirdęs kvietimą važiuoti į sostinę, šiltai apsirengė, pasiėmė valgyti, pabučiavo mane ir išėjo, – virpteli Reginos Kanapinskienės balsas.

– Dar Sąjūdžio nebuvo, o Alvydas jau kalbėdavo, jog Lietuva kada nors bus nepriklausoma. Armijoje tarnaudamas suprato, kas ir kaip. Ne sykį buvo šaukiamas į karinius mokymus. Kai gavo paskutinį kvietimą, nusprendė, kad nebeis tarnauti į svetimą armiją... Gal ne beprasmė jo auka, bet mums labai skaudu, – su širdgėla kalba žmona. – Išgyvenom 17 metų kartu, vaikus auginom. Liko begalės nebaigtų darbų. Vaikams labai tėvo trūksta. Kristina jau nebemaža, mokosi penketais, o Ramūnas, kai tik tėvas neprispausdavo, prisirinkdavo trejetų.

Taip bekalbant, tikėjau, kad Ramūnas, dabar jau savoj atminty, sulauks griežtesnio tėtės žodžio, Kristina išgirs jai patinkantį „Strazdanose!“, o Regina, kiek beieškotų, niekur nesuras savo vyro mirties liudijimo, kur parašyta, jog Alvydas Kanapinskas mirė nuo krūtinėje įstrigusios automato kulkos.

Deja, pats A. Kanapinskas namo neparkeliaus. Jo palaikai ilsisi Kėdainių kapinėse, o kapą saugo tautodailininko V. Ulevičiaus išskobtas Rūpintojėlis.“

Iš: Lietuva, 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai, Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 51.

Petras Kavoliukas

1991 metų liudijimai apie Algimantą Petrą Kavoliuką:

„Gintaras Kavoliukas skubėjo. Kad tik greičiau išvydus tėvą, motiną, seserį ir brolių. Sausio tryliktosios vidurdienį išlipęs Vilniuje iš Maskvos traukinio, jis sėdo į taksi – ketino padaryti staigmeną namiškiams.

Vairuotojas neiškentė nepapasakojęs apie tragiškus tik ką praėjusios nakties įvykius. Vežė keleivį į Karoliniškes, tad pasiūlė pažiūrėti, kaip atrodo televizijos bokštas po vandalų siautėjimo. Tačiau Gintarui tankai tą priešpiečių didesnio įspūdžio nepadarė. Matęs jų tarnaudamas tarybinėje armijoje. Dabar atvažiavo trumpų atostogų, o po dviejų mėnesių turėtų ir visai sugrįžti. Mintys buvo kitur...

Skubiai užmokėjęs vairuotojui, atidarė namų duris. O į jį ašarotomis akimis sužiuro juodai apsitaisiusi motina, gausiai susirinkę giminaičiai. Smelkte nusmelkė. Po akimirkos jau žinojo, kad antrą valandą nakties jo tėvą Algimantą Kavoliuką pervažiavo tankas. Motina Genovaitė Kavoliukienė su dukra grįžusi nuo bokšto anksčiau, po kiek laiko sulaukė ir penkiolikmečio sūnaus Dariaus. Vyro vis nebuvo. Galvojo: mažne nuėjęs prie Aukščiausiosios Tarybos pastato?

Tuo metu Algimantas Kavoliukas jau buvo žuvęs.

Gintaras prisimena, kaip kalbėdavosi telefonu su tėvu. Pirmiausia apie įvykius Lietuvoje, apie kasdieninį jo darbą parduotuvėje, vasarnamį, kurį jis, draugams talkininkaujant, susirentė sode. Ką nors pradėjęs, visada pabaigdavo.

Sūnus ypač įsiminė žodžius, kuriuos prieš porą metų, išlydėdamas jį į kariuomenę (tuo metu alternatyvos dar nebuvo), tėvas pasakė:

– Būk doras žmogus, neskriausk kitų.

Paskui nuolat pasakodavo apie atgimimą gimtinėje ir vis kartodavo:

– Lietuva turi būti laisva!..

Algimantas Kavoliukas seniai stoji prieš skriaudėjus. Pirmą sykį desantininkams užėmus Spaudos rūmus, protestavo su kitais, reikalaudamas teisingumo. Porą naktų budėjo prie šio pastato ir antrą sykį. Atskubėjo čia ir sausio 11-ąją anksčiau nei šarvuoti desantininkai. Jį, protestuojantį prieš užgrobdėjus, įamžino norvegų televizijos žurnalistas.

Ilgai lemtingąją naktį nesulaukę Algimanto, kaimynai grįžo prie bokšto ieškoti. Tik veltui... Rytą prie vieno iš Viršuliškių parduotuvės prekystalių žmonės vietoj besišypsančio, paslaugaus pardavėjo A.Kavoliuko išvydo juodu kaspiniu perjuostą jo portretą, gėles. Jų vėliau čia daug atnešė pirkėjai.“

Iš: Lietuva, 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai, Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 53.

Vidas Maciulevičius

1991 metų liudijimai apie Vidą Maciulevičių:

„Jonas ir Anelė Maciulevičiai duoną pelnėsi nelengvai – abu darbininkai. Užaugino du sūnus. Tikėjosi – paguoda senatvėje... Ir staiga skaudi netektis – jaunesnysis sūnus Vidas nušautas prie televizijos bokšto.

Praėjus keletai dienų skambinu Vido motinai.

– Ir vėl į laidotuves išvažiuoju. Šįkart savo motiną laidoju. Silpna buvo, sirgo – senučiukė juk, devyniasdešimtį metų turėjo. Bet kas galėjo pagalvoti, kad pirma sūnelį teks palaidoti, – kalba nelaimių ištikta moteris.

Vidas Maciulevičius gimė 1966 metų rugsėjo mėnesį. Vaikystėje jį augino ir prižiūrėjo ne tik tėvai. Išėjus jiems į darbą, mažuoju broliuku rūpinosi penkeriais metais vyresnis Rimas. Broliai buvo vienas prie kito labai prisirišę. Vido žmonos žodžiais tariant kartu dirbdavo, kartu ilsėdavosi. Ir vėliau, jau sukūrę šeimą, mėgdavo visi sykiu atostogauti, tai prie kokio ežero Rimo mašina nuvažiuodavo, tai į pajūrį. Ir tą naktį buvo abu kartu, žmonas palikę vaikų žiūrėti. Stovėjo šalimais, nesitraukė. Viena kulka buvo lemtinga – pataikė Vidui į nugarą. Nuvežus į ligoninę, paaiškėjo, jog jis jau miręs. Rimui sužeista ranka.

Sėdim ir kalbamės su Aušra Maciulevičiene jų mažame bendrabučio kambarėlyje.

– Svajojom nusipirkti butą, taupėm...

Aušra – vilnietė, baigusi prekybos technikumą, dirbo „Saturno“ knygyne. Paskui gimė sūnelis Simas ir prasidėjo kiti rūpesčiai.

Su Vidu susipažino prieš ketverius metus. Tuomet jis mokėsi VISI – aukštas, gražus, aistringas krepšinio mėgėjas, pats mokykloje žaidęs krepšinį. Netrukus susituokė. Vedęs mokslus metė – teko pačiam užsidirbti duoną šeimai.

– Vidas nevengė jokio darbo, – pasakoja Aušra. – Nuo mažų dienų buvo pratęs pasikliauti savo rankomis. Lengvo uždarbio nesivaikė, o ir nemokėjo sukčiauti.

– Kaip daugeliui jaunų šeimų, mums visko trūko, – toliau tęsia pasakojimą Aušra, – o dirbo tik vienas Vidas. Net vasaromis nepailsėdavo – kartu su broliu ir tėvu uždarbiaudavo statydami namus. Netekau geriausio draugo, artimiausio žmogaus... Dabar gyvenimas atrodo toks tuščias. O mažas kambarėlis toks erdvus.

Guodžiu – mažas sūnelis liko. Tėvo tąša...

Mažyliui dar nėra trejų metų. Tėvelį labai mylėjo, laukdavo jo grįžtant, mat jis visada rasdavo laiko su sūnumi pažaisti. Simukas glostė tėvelio galvą, sakė miega. Pailsės, pamiegos ir vėl su juo žais...”

Titas Masiulis

1991 metų liudijimai apie Titą Masiulį:

„Visa, ką jūs skaitysite – tėvelių žodžiai, užrašyti praėjus vos keliolikai parų po sūnaus Tito Masiulio mirties.

– Pavadinau jį Titu. Titas – tai balandis. Taikos simbolis, – sako tėvas. – Jis toks ir buvo. Ne priešgina. Mylėjo kiekvieną gamtos sutvėrimą.

Dešimties metų jau padėdavo mašiną remontuoti. Namuose – konstruodavo, klijuodavo. Jo modeliai veikdavo. Nusipirkęs kokį daiktą, išardydavo, kad suprastų, kaip viskas padaryta. Meistrai atsisakė, o jis fotoaparataž pataisė. Buvo ir elektroninį laikrodį pasidirbęs. Sakau: kam jį darai, nusipirkti galima. „Pasidaryti pačiam – įdomiau“, – atsakė.

Baigęs aštuonias klases, įstojo į Kauno politechnikumą. Studijavo civilinę ir pramonės statybą. Pats kartais nespėdavo, o draugams padėti laiko surasdavo. Nors jų daug neturėjo. Namuose buvo trys sesės. Važiuodavo su jomis į kaimą. O kaimas Titui – šventovė.

Tarnavo laivyne radistu. Pusmetį netoli Leningrado, vėliau – Sevastopolyje. Buvo jūreivių sumuštas.

– Gražius laiškus rašydavo, – guodžiasi motina. – Buvau surinkusi, surišusi juos kaspinėliu. Sunaikino. Prieštaravau, o jis: „Aš grįžau, – atsakė, – kam tau, mama, tie laišakai, jei pats grįžau“.

Audros metu, kada nebuvo galima įplaukti uostan, laive baigėsi duona, gėlas vanduo. Kapitonas atkišo Titui duonos kepimo receptą ir pasakė: „Ty litovec, ty sumeješ“.

– Dėl politikos pasiginčydavo. Aš už laisvą rinką, – aiškindavo, – tik ji išgelbės Lietuvą.

Dar 1988 vasario 16-ąją matė, kaip milicininkai mušė žmones. Piktinosi. Važiuodavom į mitingus. Baltijos kelias... Europos kelias.

– Tos nelemtos savaitės ketvirtadienį pernakt budėjom prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų, – vėl įsijungia pokalbin tėvas. – Atvykom šeštadienį. Lyg ramu buvo. Titas siūlė grįžti į Kauną. Vėliau persigalvojo: „Tėte, važiuokit namo, o aš su draugais prie televizijos bokšto nulėksiu“.

– Aš tą naktį sirgau. Žiūrėjau televizorių. Klūpojau, meldžiausi. Paryčiui grįžo namiškiai. Besikalbant paskambino iš Vilniaus: sūnaus krūtinėje – šautinė žaizda. Padėtis beviltiška...

– Karste gulėjo gražus kaip karalaitis. Tik nedarykit Tito didvyriu, jis buvo be galo paprastas, – paprašė mama.“

Iš: Lietuva, 1991 01 13 : dokumentai, liudijimai, atgarsiai, Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 57.

Alvydas Matulka

1991 metų liudijimai apie Alvydą Matulką:

„Septyniasdešimt trejų metų Marijonai Matulkienei apie sūnų Alvydą kalbėti sunku.

– Geras vaikas buvo, – sako ji, nešdama ant stalo raudonšonius obuolius.

– Gražus mėlynų akių vaikinai, – pritaria motinai ir Alvydo vaikystės draugė Sigita Kilkuvienė.

Motina iš kito kambario atneša albumą. Ieškom Alvydo nuotraukų. Nedaug jų, tik kelios.

– Nemėgo fotografuotis, – sako. – Vos suradau tinkančią laidotuvėms.

– Būk Rokišky, ko tau trenktis į Vilnių, – priekaištavo motina sūnui sausio dvyliktosios rytą.

– Ne, mama. Nors menka dalele reikia prisidėti prie Lietuvos laisvės.

Iš Bajorų kaimo, kur gyveno, į Rokiškį Alvydas išėjo pėstute. „Ko gero, autobuso nebus“, – pagalvojo ir spėriai nužingsniavo penkis kilometrus iki rajono centro. Vilniuje susitiko pusseserę Nijolę Gudelevičienę, nuėjo į Katedrą mišių. Paskui – prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų, kur vilnijo jūra žmonių, sugužėjusių iš visos Lietuvos kampelių.

Staiga nakties tamsoj pasigirdo tankų pabūklų trenksmas, automatų tratėjimas. Minia sukluso.

– Negi jie šaudo į žmones? – paklausė Alvydas ir... susmuko šalia giminaitės. Sausio tryliktosios rytą radijas į Bajorus atnešė žinią: plyšo Alvydo Matulkos širdis.

– Neatlaikė ji. Jautri buvo, – tarytum su savimi, tarytum su mumis kalbasi Marijona Matulkiene.

Baigęs Panemunės vidurinę, Alvydas mokėsi Kaune, profesinėje technikos mokykloje. Pradėjo dirbti Rokiškio žemės ūkio mašinų gamykloje. Vėliau, jau autotransporto įmonėje, sėdo prie automobilio vairo.

Tėvas, grįžęs iš tremties Primorės krašte, krito kryžium ant pasiilgtos Tėvynės žemės. Bet neilgai plakė išvarginta jo širdis.

Bajorų žmonės apie Alvydą Matulką nepasakė nė vieno prasto žodžio. Kas pageidavo, tam šieno, kuro atveždavo. Neatsisakydavo padėti sukrauti daržinėlį ar malkinėlį. Senukų būdavo ypač laukiamas – mat už paslaugas, kaip kai kas mėgdavo, svaigalų neprašydavo.

Mėgo skaityti knygas, laikraščius. Į Vilnių važiuoti paskatino iškilęs pavojus Lietuvai.

– Numirti už laisvę visai nebaisu, – ne kartą Alvydas yra prasitaręs draugams. Likimas lėmė, kad jam, 35-erių metų žmogui, Kalneliškių kapinėse būtų supiltas smėlio kauburėlis. O Alvydo Matulkos širdis troško plakti laisvoje Tėvynės žemėje.“

Ignas Šimulionis

1991 metų liudijimai apie Igną Šimulionį:

„Oi neverk, motušėle, kad jaunas sūnus
eis ginti brangiosios Tėvynės!
Kad pavirtęs kaip ąžuolas girių puikus
lauks teismo dienos paskutinės.

Ignai Šimulioni, sūnau, apie Tave ši Maironio daina.

Pernai gruodžio 17 dieną Tau sukako vos septyniolika metų. Mokeisi Vilniaus 34-ojoje vidurinėje mokykloje dvyliktoje klasėje. Tavo tėvas Rimantas, miesto statybos projektavimo instituto skyriaus viršininkas, sakė, kad šauniai vairavai automobilį, mėgai muziką, humorą, skaityti knygas, rengeisi stoti į Vilniaus universitetą ar Policijos akademiją. Greičiausiai į akademiją, nes pastaruoju laiku vis labiau stiprėjo patriotinė priedermė Tėvynei.

Ir dar tu mėgai žuvauti. Būdamas vienuoliktokas, parašei gražiausią rašinį apie kartu su tėvu praleistą vasaros atostogų dieną. Mokytoja jį skaitė visai klasei. Kas žino, gal būtumei parašęs tokį kūrinį, kurį būtų skaičiusi visa Lietuva.

Motina Nijolė, nuo aštuonerių metų patyrusi tremtinio dalią, dabar dėstanti pedagoginėje mokykloje, sakė, kad Tu buvai paklusnus, atidus ir teisingas. Niekad neišeidavai pas draugus ar į mokyklą nepabučiavęs tėvų. Buvai neišrankus, nereikalaudavai iš tėvų puošnaus drabužio, brangios muzikos aparatūros, ir ne todėl, kad augtum varge – vieninteliam užvadėliui tėvai nieko negailėjo.

Buvo 1991 metų sausio 10 diena. Motina, grįžusi vidudienį iš pamokų, sutiko Tave su draugu tarpduryje. Ėjai prie televizijos bokšto, nes ten jau stovėjo okupantų tankai. Grįžęs vakare pasakei, kad kareivukai visai mieli vaikinai, net leido paliesti neperšaunamą liemenę. Tu vis dar netikėjai, kad jų pirštai gali nuspausti automato gaiduką ir paleisti į savo bendraamžį kulka.

Kai desantininkai užgrobė Spaudos rūmus, vėl puolei prie televizijos bokšto. Grįžai, bet jau surimtėjęs ir labai susikaupęs. Paskui atėjo šeštadienis. Tu vėl ten. Grįžai vakare, nenusirengęs kritai ant sofos ir netaręs nė žodžio žvelgei į lubas, kažką mąstei. Tai buvo paskutinis tavo žvilgsnis, kurį amžiams įsiminė tėvai, paskutinės mintys, kurias žino tik Dievas.

Po kelių minučių vėl išėjai. Motina dar spėjo pasakyti: – Sūnau, mes su tėtuku ateisim Tavęs pasitikti.

Jie atėjo. Tarp gausios, skanduojančios „Lietuva! Lietuva!“ minios jie neišskyrė Tavo balso, nes jis susiliejo su visos Lietuvos patriotų vieningu protesto ir laisvės balsu.“

Iš: Lietuva, 1991 01 13: dokumentai, liudijimai, atgarsiai, Vilnius: Spaudos departamentas, 1991, p. 63.

Vytautas Vaitkus

1991 metų liudijimai apie Vytautas Vaitkus:

„– Dieve brangus, ką aš pamačiau Polocko gatvėje – sužaloti, sudraskyti!.. Neišlaikys širdis, galvojau, greičiau išėiti iš čia, kol pati nesusmukau. Ir staiga atpažinau savo žmogų! Šone – žaizda, – prisimena Apolonija Vaitkienė.

O pirmąkart jiedu susitiko prieš dvidešimt metų Šnieriškių kaime. Buvo vasara, ošė Labanoro giria. Vytautas, tuomet dirbęs Kino studijoje vairuotoju, atsitiktinai užklydo į nuošalų Molėtų rajono kaimą – Apolonijos gimtinę. Parvežė ją su drauge Vilniun. Žodis po žodžio išsikalbėjo, pasiguodė: abu vienodai vargo matę, abiem greit po trisdešimt. Ir pritapo vienas prie kito. Nors abu skirtingo būdo. Lėta aukštaitė, dar vaikystėje pratusi, vaikštinėdama viena miškais, viską apgalvoti, ir smarkus žemaitis nuo Šilalės.

– Iš pradžių būdavo sunku sutarti – karštas, užsispyręs. Paskui supratau: pykčio viduje nelaiko. Nutyliu, o apsisukusi padarau, kaip reikia. Ir žinau, kad po valandos, sąžinės graužiamas, šimteriopai atsiprašys.

Labai mėgo ankstyvą pavasarį, pirmąją šilumą. Nusimetęs įkyrėjusį šiltą rūbą, išvaikščiodavo Panerio takus. O kai įsigijo mašiną, laisvą dieną šeima lėkdavo Šnieriškių pusėn, kur stovi senas Apolonijos tėvų namas. Aplopė stogą, susikasė daržą, genėjo senąsias obelis ir sodino naujas – mielas kiekvienam lietuviui užsiėmimas, kaimo oras. Suprantančiam, ką reikia sava bulvė, savas vanduo iš šulinio.

– Buvo stiprios sveikatos, iš ilgaamžių giminės: mama, tetos ir dėdės perkopę per aštuoniasdešimt. Nors mačiau, kad jam tikrai sunku per du darbus draskytis, bet suprasdavau: labai norėjo pabendrauti su žmonėmis, o Sporto rūmuose kone kasdien šventė.

Kokia šventė buvo Lietuvos atgimimas – ir koks nerimas užgulė širdį sunkią valandą! Namuose vietos neradę, Vaitkai ėjo Nepriklausomybės aikštėn. Pabūti kartu su visais. Naktį pažadino tankai. Vyras apsirengė, o prie durų trumpam susvyravo. Tarsi nujausdamas, kad nebegrįš.

Skaudžią žinią atnešė sūnus persigandusiomis akimis: tėvelio mašina stovi prie bokšto, – ir ištiesė “Respubliką” su žuvusiųjų pavardėmis.

Jis gyveno tikrą vyro gyvenimą: mylėjo savo žmoną, augino sūnų, sodino obelis. Tik nespėjo pastatyti namo, kuriame prieglobstį buvo radusios ir ateinančios giminės kartos, ir tamsią naktį pasiklydęs svečias.

Pakirstas kulkos, Vytautas Vaitkus krito, gindamas būsimos trobos pamatus. Mūsų visų statomo namo pamatus. Amžiną jam atilsį ir amžiną atmintį...”

Vytautas Koncevičius

1991 metų liudijimai apie Vytautą Koncevičių:

„Akinantys autogeno blyksniai, triukšmas dirbtuvėse, per kurį balso neišgirsi – tokioj aplinkoj Vytautas Koncevičius dirbo daugiau kaip dvidešimt metų.

– Mes nesistebime, kad prie televizijos bokšto Vytautas nėrė į pačią peklą. Pas mus padirbėjus, nei tankų prožektoriai, nei šūviai didelio įspūdžio nepadaro, – liūdnai juokauja Vytauto Koncevičiaus brigados vyrai. Du Jonai – Kemzūra ir Valionis – Vytauto vadovaujamoje brigadoje išdirbo po penkerius metus, jauniausias – Jonas Krasadomskis – vos dvejus. Bet vyrai tapo tikrais draugais, o jų nedidelis kolektyvas – geriausiu Jonavos mechaninėse gamyklose Kėdainių ceche.

– Vytautas iš pusės žodžio suprasdavo užduotį, o darbo brėžinius skaitydavo ne blogiau už inžinierių, – pasakoja cecho viršininkas Vincas Rozenbergas. – Visada atskubėdavo į pagalbą, kam tik reikėdavo jo patarimo, įgudusių rankų ar keliolikos rublių iki algos. Gal toks buvo iš prigimimo, o gal ilgametis darbas triukšmingame ceche išugdė įprotį kalbėti nedaug ir negarsiai, – ir šiandien, kai Vytauto nebėra, bendradarbiai mena įvairias smulkmenas, staiga tapusias brangių prisiminimų.

– Prieis ką nors paaiškinti, pasakys aiškiai, suprantamai. Dar turėdavo įprotį vietoj „taip“ tarti „da“. Šitai jam liko iš jaunystės, praleistos Sibire. Paprašysi ko nors, o jis: „da, da, tuojau...“ Labai motiną mylėjo. Girdėdavom: reikia ją įspėti, kad nesijaudintų, vėliau grįšiu. Mama negaluoja. Važiuoju į miestą vaistų... Dvidešimt metų išgyveno dviese su motina 9 kvadratinė metrų kambarėly bendrabuty. Dėl to galbūt šeimos nesukūrė. Ir kad nors kada būtų verkšlenęs, skundęsis. Stebėtinas aštuoniasdešimtmetės Teklės Koncevičienės guvumas. Tokio šviesaus proto, kad liežuvis neapsiverčia pavadinti ją senute. Iš kur tik semiasi stiprybės, likusi viena kaip pirštas, domėtis kitais žmonėmis, bendrauti su jais, pagal išgales padėti.

– Gyvenimas užgrūdino. Visas ašaras išliejau tremty, Sibire. Ten žuvo vyras, kurio kapo vietos nežinau. Ten pati savo rankomis iškasiau duobę jaunesniajam šešerių metų sūneliui, – pasakoja Teklė Koncevičienė, lyg nusistebėjusi priduria:

– Štai kvėpuoju, gyvenu ir antrą sūnų palaidojusi. Visa, ką turėjau brangiausia – Lietuvai atidaviau. Teklę Koncevičienę su dviem vaikais išvežė 1945-aisiais. O grįžo iš tolimojo Ust Pečiorsko su vienu Vytautu, jau jaunuoliu. Nelengva duona čia laukė. Tremtinys Vytautas negalėjo gauti darbo. Iš nevilties vėl buvo Sibiran išvažiavęs, bet Tėvynės ilgesys parvedė namo.

– Prieš kelerius metus pagaliau gavom butą. Rodos, galėjom žmoniškai gyventi... Vis dar turėjau vilties, kol gydytojai bandė išgelbėti nuo sužalojimų, padarytų centruotos kulkos. Kankinosi daugiau kaip mėnesį, bet nebuvo lemta, – užlūžta motinos balsas...

Ji suneria rankas, sustingsta. Veidas liūdnas ir giedras. O nuo sienos žvelgia padidinta sūnaus nuotrauka. Sausio 13-osios šūvių, mirtinai pakirtusių jos sūnų, aidas.“

Laisvė

Aš jau nepakeliu minčių apie tave
Kaip obelis, apsunkusi nuo vaisių
Užlaužiu tragiškai nusvirusias rankas
O tu sakai: Stovėk, kaip stovi laisvė

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro
Taip, kaip uždaro vakarą naktis
O tu man atsakai: Aš - tavo laisvė

O nesibaigianti kelionė į tave
Jau kaip akmuo šalikelėje sukniubęs
Aš pilku vakaru lyg samanom dengiuos
O tu sakai: Eik taip, kaip eina laisvė

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro
Taip, kaip uždaro vakarą naktis
O tu man atsakai: Aš - tavo laisvė

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro
Taip, kaip uždaro vakarą naktis
O tu man atsakai: Aš - tavo laisvė

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro
Taip, kaip uždaro vakarą naktis
O tu man atsakai: Aš - tavo laisvė

Tai uždaryk mane, Tėvyne, savyje
Kaip giesmę gerklėje mirtis uždaro
Taip, kaip uždaro vakarą naktis
O tu man atsakai: Aš - tavo laisvė

Lietuva brangi

Lietuva brangi, mano tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai:
Graži tu savo dangaus mėlyne!
Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.

Kaip puikūs slėniai sraunos Dubysos,
Miškais lyg rūta kalnai žaliuoja;
O po tuos kalnus sesutės visos
Griaudžiai malonias dainas ringuoja.

Ten susimąstęs tamsus Nevėžis
Kaip juosta juosia žaliąsias pievas;
Banguoja, vagą giliai išrėžęs
Jo gilią mintį težino Dievas.

Kaip puikūs tavo dvarai, tėvyne,
Baltai iš sodų žalių bekyšą!
Tik brangią kalbą tėvų pamyne,
Jie mūsų širdis mažai ką riša.

Kaip linksma sodžiuos, kai vyturėlis
Jaukiai pragysta, augštai iškilęs;
Ar saulė leidžias, ir vakarėlis
Ramumą neša, saldžiai nutilęs.

Bažnyčios tavo ne tiek gražybe,
Ne dailės turtais, ne auksu žiba;
Bet dega meilės, maldos galybe,
Senujų amžių gyva tikyba.

Kai ten prieš sumą visi sutarę
Griaudžiai užtraukia: „Pulkim ant kelių“
Jausmai bedievio, vėl atsidarę,
Tikėti mokos nuo tų vaikelių.

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai!
Ne veltui bočiai tave taip gynė,
Ne veltui dainiai plačiai išgyrė!

Kur giria žaliuoja

Kur giria žaliuoja, ten mano namai,
Kur Nemuns banguoja tėvynės kraštai.
Tėvynė ten mano šalėlė skaisti,
Tūlas neišmano, kodėl taip graži.

Žalumas giružių papildo jausmus,
Čiulbėjims paukštužių yr' didžiai meilus.
Krantai Nemunėlio lyg rūtų daržai,
Ten dainos bernelio skamba taip gražiai!

Tėvynės likimą garsina daina,
O širdį graudina jos gaida liūdna.
Naujai atgaivinti Tėvynės jausmus,
Visad išlaikyti jos palikimus.

Tėvynei aukuju aš savo dainas,
Tėvynei linkiu aš linksmenes dienas.
Gyvuok, mūs Tėvyne, tai mano tarmė,
Visi į vienybę, vis liksim drauge!

Pabudome ir kelkimės

Kokia nuostabi, Lietuva, esi
Kaipgi nemylėt mums tavęs?
Mūsų džiaugsmas Tu, mūsų skausmas Tu
Savo širdyse saugome tave

Mes didžiuojamės gimę Lietuvoj,
Bet vien to mažai – kad išsaugot ją,
Mūsų džiaugsmas ji, mūsų skausmas ji
Savo širdyse saugome ją.

Už rankų susiėmę apjuoskim Lietuvėlę
Žemelę šventą bočių išsaugotą mums,
Tiktai tauta išėję, vienybėje sustoję
Galėsime daug nuveikti vardan Lietuvos.

Lietuva, Lietuva – Tu mums šventa
Lietuva, Lietuva – mūs Motina
Lietuva, Lietuva – kol rankoj ranka
Lietuva, Lietuva – gyvuos Lietuva

Kokia nuostabi, Lietuva, esi
Tu tokia trapi, Bet dvasia didi.
Tad išsaugokim ateities kartoms
Ką mylėjo taip mūsų protėviai.

Už rankų susiėmę apjuoskim Lietuvėlę
Žemelę šventą bočių išsaugotą mums,
Tiktai tauta išėję, vienybėje sustoję
Galėsime daug nuveikti vardan Lietuvos.

Lietuva, Lietuva – Tu mums šventa
Lietuva, Lietuva – mūs Motina
Lietuva, Lietuva – kol rankoj ranka
Lietuva, Lietuva – gyvuos Lietuva.

Oi neverk, matušėle!

Oi neverk, matušėle, kad jaunas sūnus
Eis ginti brangiausios tėvynės!
Kad pavirtęs, kaip ąžuolas girių puikus,
Lauks teismo dienos paskutinės.

Taip nelaužyk sau rankų, kaip beržo šakas
Kad laužo užrūstintas vėjas;
Tau dar liko sūnų; kas tėvynę praras,
Antros neišmels apgailėjęs.

Ten už upių plačių žiba mūsų pulkai:
Jie mylimą Lietuvą gina;
Kam nusviro galva, tam Dangaus angelai
Vainiką iš diemantų pina.

Daugel krito sūnų, kaip tų lapų rudens:
Baltveidės oi verks, nes mylėjo!
Bet nei bus, nei tekės Nemune tiek vandens,
Kiek priešų ten kraujo tekėjo.

Vedė Vytautas ten didžiavyrių pulkus
Ir priešų sulaužė puikybę:
Už devynias marias, už tamsiuosius miškus
Išvarė kryžiuočių galybę.

Saulė leidos raudona ant Vilniaus kapų,
Kai duobę kareiviai ten kasė,
Ir paguldė daug brolių greta milžinų,
O Viešpats jų priglaudė dvasią.

O neverk, matušėle, kad jaunas sūnus
Eis ginti brangiausios tėvynės!
Kad pavirtęs, kaip ąžuolas girių puikus,
Lauks teismo dienos paskutinės!

Turėja liepa

Turėjo liepa, liaj siudijo
Sudija, sudijo, sudijula tatato

Devynias šakas, liaj siudijo...
Visas devynias, liaj siudijo...
Vėtrela palaužė, liaj siudijo...
Palik nar vienu, liaj siudijo...
Geliulai inskristi, liaj siudijo...
Gražiai pakukuoti, liaj siudijo...

Turėja močia, liaj siudijo...
Devynias dukras, liaj siudijo...
Visas devynias, liaj siudijo...
Piršlaliai išpirša, liaj siudijo...
Palik nar vienu, liaj siudijo...
Rūtelam palaistyt, liaj siudijo...
Aslalai pašluoti, liaj siudijo...